Sl 85 Sigtuna, Kv. Professorn 1

Litteratur: H. Gustavson, Verksamheten vid Runverket i Stockholm, i: Nytt om runer 15 (2000, publ. 2001), s. 30 f.; H. Gustavson & A. Söderberg, Spår av skrivkunnighet och skrivvanor i det tidigmedeltida Sigtuna, i: Situne Dei 2014, s. 37; R. Palm, Runor och latinskrift, i: Den medeltida skriftkulturen i Sverige. Genrer och texter (2010), s. 44; M. Källström, Clerical or lay literacy in late Viking Age Uppland. The evidence of local rune carvers and their work, i: K. Zilmer & J. Jesch (ed.) Epigraphic literacy and Christian identity. Modes of written discourse in the newly Christian European North (2012), s. 42; A. Wikström et al., Hos Herr Niklas och annat skrivkunnigt folk. Arkeologisk undersökning i kvarteret Professorn 1 i Sigtuna 1999–2000, Up Sigtuna RAÄ 195:1, Morr 63 (2021), s. 45 f., 271 f.; A. Palumbo, How Latin is runic Latin? Thoughts on the influence of Latin writing on medieval runic orthography, i: Studien zur runischen Graphematik. Methodische Ansätze und digitale Umsetzung (2022), s. 183, 214.
Äldre avbildning: Gustavson, teckning a.a. 2000, s. 31.
Signum i Samnordisk runtextdatabas: U NOR2000;30B

Ett ben med runor och storbokstäver påträffades år 1999 vid arkeologisk undersökning i kv. Professorn 1 i passage 2 (Ruta F8. Kontextnummer 1295. Fyndnummer 6932). Fyndet dateras till ca 1090–1105 (Fas 11a, Wikström et al. 2021, s. 271)[1] och förvaras nu i Sigtuna museum (inv. nr 62976).

Benets längd 123 mm, bredd 50 mm, tjocklek 14 mm. Runhöjd 17 mm (1 **f**).

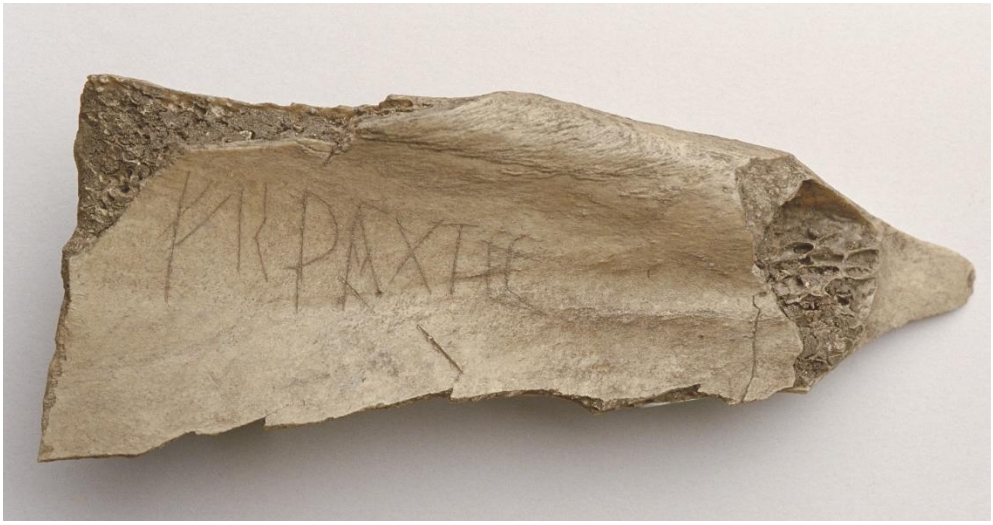

Fig. 1. Runbenet Sl 85 från kv. Professorn 1. Foto Bengt A Lundberg 2000 (Arkivsök).

Inskrift:

fr PAXTEC
5
Fr(*īðr*)(?). *Pax tec*(*um*).
»Fr(id)(?). Frid vare med dig.»

[1] Benet daterades först preliminärt till 1000-talets andra hälft (Gustavson 2000), senare till perioden 1073–1093 (Mats Pettersson, meddelande till HG 25/1 2012).

Till läsningen: I 1 **f** är övre bistaven skuren något över och förbi huvudstaven. I 2 **r** ansluter inte bistavens övre spets till huvudstaven. Tecken 3 läses som storbokstaven P, tecken 4 som A, tecken 5 som X och tecken 6 helt klart som T. Tecknen 7 och 8 står tätt tillsammans och läses som EC. Det vågräta strecket i 7 E är avsiktligt skuret, och inte en spricka.

I inskriften möter den katolska mässans fridshälsning, den rituella fridskyssen, en rituell handling mellan invigelsen av nattvardens element och utdelandet och mottagandet av nattvarden. I samband med orden *Pax Christi* kysste officianten diakonen och denne i sin tur subdiakonen, som gav kyssen vidare till menigheten i kyrkan med orden *pax tecum* med tanken att var och en i församlingen därigenom skulle vara försonad med sin medmänniska. Ristaren har sannolikt tänkt återge fridshälsningen i runor med ändrat sig innan han fullbordat ordet *frīðr* och i stället formulerat hälsningen på latin med latinska bokstäver, dvs. *Pax tec*(*um*). Inskriften är därigenom av intresse ur skriftsynpunkt och bland de äldsta beläggen på diglossi och latinsk skrift i Sverige.

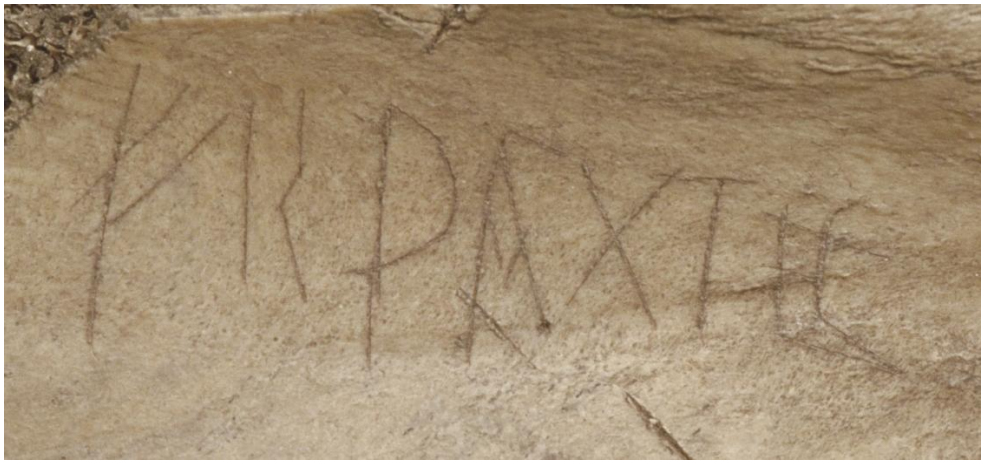

Fig. 2. Förstoring av inskriften. Foto Bengt A Lundberg 2000 (Arkivsök).

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se